

Obalni tramvaj

- Na svoji 67-kilometrski poti povezuje *kusttram* belgijska obmorska mesta od meje s Francijo vse do meje z Nizozemsko
- V Ostendeju za pripravo tradicionalnih kroketov uporabljajo le kozice, ki jih ulovijo tamkajšnji ribiči

Tekst: Linda Volk

V Oostduinkerku kozice še vedno nabirajo na tradicionalen način s konji, ki v nizki vodi za sabo vlečejo mreže, ribiči pa z njimi polnijo košare, nameščene na konjske hrbte. Tradicija, stara že 500 let, je tudi na Unescovem seznamu.

Zjutraj gneče na tramvaju, ki vozi vzdolž belgijske obale, še ni bilo. Mimo nas je počasi drsela zimska peščena pokrajina. Na plaži so se redki sprehajalci borili z močnim vetrom in se izogibali silovitim valovom, ki jih je razburkano morje potiskalo na kopno. Na dolgi poti se pogled skozi okno neštetokrat spremenil. Naravo kmalu zamenjajo visoki stanovanjski bloki, ki so tako značilni za belgijske obmorske kraje.

Peljali smo se skozi mestna središča, mimo živobarvnih pristanišč, pustih industrijskih predelov, naposled pa smo končno zavili tudi med sipine. Obalni tramvaj ali *kusttram* povezuje belgijska obmorska mesta od meje s Francijo vse do meje z Nizozemsko in je eden izmed redkih medmestnih tramvajev, ki še delujejo na svetu. Za svojo 67-kilometrsko pot, ki je zaradi dolžine prava posebnost, porabi skoraj dve uri in pol.

Že od nekdaj nepogrešljiv

Tramvaj je s svojimi 68 postajami že od nekdaj nepogrešljiv del vsakodnevnega življenja na obali, saj je z njim mogoče priti tako rekoč kamor koli. Deluje od leta 1885, ko je začel voziti med Ostendjem in Nieuwportom. Njegova pot se je z leti daljšala in zdaj pelje po več odsekih nekdanjih lokalnih tramvajskih prog. Med prvo svetovno vojno so progo uporabljali za prevoz blaga, med drugo svetovno vojno pa so obalni tramvaj hoteli ukiniti. A je obstal in zdaj je to učinkovit način prevoza tako domačinov kot številnih turistov, ki čez vse leto obiskujejo ta del Belgije. Mnogi se do belgijske obale pripeljejo z ladjami, ki med večdnvnim križarjenjem pristanejo tudi v pristanišču Zeebrugge.

Belgijska obala je že od nekdaj privlačila obiskovalce, saj so prvi sem prihajali na oddih že v začetku 19. stoletja. Pred tem je tu prevladovala neokrnjena narava z ribiškimi kočami med peščenimi sipinami, ki so imele neposreden dostop do morja. Ribišstvo je bilo takrat pomembno za preživetje obalnih prebivalcev.

V prestižnem Knokke-Heistu se na ogromnem kameleonu, skulpturi Jeremyja Dellerja, igrajo otroci.

Pričevanje o nekem drugem času

Na stenah podstrešja so slike in fotografije govorile o nekem drugem času. O ribiški koči, kjer je nekoč živel Pé Majutte z ženo in dvanajstimi otroki. V Blankenbergeju je bila ena izmed mnogih, iz katerih so ribiči odhajali na morje.

Ponekod se zdi, da se dolgi nizi stanovanjskih blokov, ki se dvigajo nad nerazčlenjenimi peščenimi plažami, ne bodo nikoli končali.

Visoke stavbe zakrivajo mnoge zgodovinske znamenitosti pa tudi pogled na mogočno Severno morje.

Zdaj je bela ribiška koča z zelenimi okni stisnjena med sodobne stavbe. Komajda jo je opaziti, a je kljub temu ohranila svojo pristnost. Potem ko je 20 let samevala, jo je lastnik, nekoč ravnatelj lokalne šole, skupaj z ženo oživil in odprl za javnost. Obiskovalcem jo zdaj z navdušenjem razkaže. Koča je bila podobno kot druge narejena iz lesa, ki so ga ribiči našli na obali. Strop v kuhinji tako še vedno podpira tram s potopljene ladje.

Majhna soba je bila le medlo osvetljena. Pili smo kavo in si ogledovali predmete, ki pričajo o življenju ribiške družine, skrivajo pa tudi veliko zgodb. Na primer tisto o vzdevkih, ki so si jih nadeli ribiči, da bi ubežali zlobni pošasti Roesschaardu, za katero so bili prepričani, da uničuje ribiške mreže in prevrača ladje. Njihovi vzdevki so še vedno izrezljani na okrogli leseni mizi, ki je postavljena ob nizek vhod v kočo.

Razcvet obmorskih letovišč

S prihodom prvih turistov so se večji kraji začeli razvijati v obmorska letovišča. Sredi 19. stoletja je imela na belgijski obali svojo poletno rezidenco tudi belgijska kraljeva družina. Ko je ta naročila gradnjo železniške proge med Brusljem in Ostendejem ter odprla uradno trajektno povezavo z Dovrom v Združenem kraljestvu, je oddih ob Severnem morju postal dostopnejši. Pot z vlakom do obale je bila veliko udobnejša kot vožnja po počasnih in prašnih cestah. Ostende je začel cveteti. Postal je pomembno mednarodno prometno središče, zaradi izvira termalne vode z zdravilnimi učinki pa tudi eno izmed najpomembnejših zdravilišč v Evropi.

Imel je vse, kar so si turisti takrat lahko želeli. Prestižne hotele, med katerimi je izstopal Thermae Palace, zgrajen v slogu art déco. Še zdaj se dviga nad kraljevo galerijo, skoraj štiristo metrov dolgim prehodom z arkadami, ki je plemstvo med sprehodi ščitil pred vetrom in dežjem.

Tu so bili hipodrom Wellington s konjskimi dirkami, mestno gledališče in kazino Kursaal Oostende, kjer so za evropsko plemstvo nastopali številni umetniki. Ker je bil slednji med drugo svetovno vojno uničen, zdaj na njegovem mestu stoji nova mogočna stavba, zgrajena v petdesetih letih v modernističnem slogu, v kateri še vedno prirejajo različne koncerte in druge kulturne dogodke.

Ostende je osrednje mesto na belgijski obali in obiskovalcu takoj postane jasno, da ima svoj značaj. Je živahen in zanimiv. Sploh ob nedeljah, ko so tu za razliko od mnogih drugih belgijskih krajev odprte trgovine in obiskovalci prihajajo v mesto od blizu in daleč. Ne nazadnje je nedeljski obisk Ostendeja že stara tradicija, saj so v preteklosti prav v nedeljo na obalo počitniški vlaki vozili tudi manj premožne množice, da so lahko poleg plemstva uživale na morju.

Belgijska obala je že od nekdaj privlačila obiskovalce, saj so prvi sem prihajali na oddih že v začetku 19. stoletja. A takrat je tu prevladovala neokrnjena narava z ribiškimi kočami med peščenimi sipinami, ki so imele neposreden dostop do morja.

Med prestižnimi hoteli je že v času Ostendejevega razcveta sredi 19. stoletja izstopal **Thermae Palace**, zgrajen v slogu art déco. Še zdaj se dviga nad kraljevo galerijo, skoraj štiristo metrov dolgim prehodom z arkadami, ki je plemstvo med sprehodi ščitil pred vetrom in dežjem.

Ribištvo je še vedno pomembno

Sedeli smo v restavraciji na promenadi ob morju. Mimo nas so se sprehajali pari z roko v roki ter nasmejane družine s kužki, ki se tudi v hladnejših mesecih, čeprav so takrat sončni dnevi redki, želijo naužiti svežega morskega zraka. Natakar je na velikih krožnikih končno prinesel naročeno. Postregli so nam z ocvrtim krompirčkom in kroketi iz morskih kozic, ki so uradno priznani kot lokalna specialiteta.

V Ostendju za pripravo tradicionalnih kroketov uporabljajo le kozice, ki jih ulovijo tamkajšnji ribiči. Skuhajo jih že na ribiški ladji in nato ročno očistijo. Kroketi morajo vsebovati vsaj 30 odstotkov kozic, pripravljeni pa morajo biti največ deset kilometrov iz mesta, da veljajo za pristne.

Kozice so poleg drugih morskih sadežev na prodaj tudi na slikovitih stojnicah, ki opoldne oživijo. Iz kotlov, v katerih kuhajo morske polže, se kadi in ljudje skrbno izbirajo svoje košarice morskih dobrot, ki jih bodo pojedli na klopici ali kar stoje. Nad njimi so navdušeni tudi galebi, ki čakajo, kdaj jim bo kdo vrgel košček ribe, in svojo navzočnost glasno naznanjajo, ko stopicajo naokoli.

Ribje jedi so na belgijski obali zelo priljubljene in ribištvo ima tu še vedno pomembno vlogo. V Nieuwpoortu se ulov, ki ga dnevno

pripeljejo ribiške ladje, trži na tamkajšnji dražbi. Od tod ribe in morske sadeže razpošljejo v restavracije po vsej belgijski obali in dlje. Po morskih kozicah pa je znan tudi Oostduinkerke. Tam jih še vedno nabirajo na tradicionalen način s konji, ki v nizki vodi za sabo vlečejo mreže, ribiči pa z njimi polnijo košare, nameščene na konjske hrbte. Tovrstni lov je star že več kot 500 let in okoliški prebivalci so na svojo kulturno dediščino, ki jo je zaščitil tudi Unesco, zelo ponosni.

Ostanki Atlantskega zidu

Nedaleč stran od Ostendeja se na dveh kilometrih razprostira vojaški muzej na prostem. Na belgijski obali so namreč ohranjena številna pričevanja iz prve in druge svetovne vojne. Tu je potekala nemška obrambna črta, tako imenovani Atlantski zid, ki naj bi preprečil izkrcanje zaveznikov v Zahodni Evropi.

Atlantikwall Raversyde sestavlja 60 bunkerjev, zunanjih in podzemnih prehodov, opazovalnic in topniških položajev sredi peščenih sipin, ki so še zdaj zelo dobro ohranjeni. Dolge topovske cevi, obrnjene proti morju, je videti tudi s tramvaja.

Zgrajen v sozvočju z naravo

Bele nizke vile, skrite med zelenjem, so napovedovale, da se bližamo De Haanu. Pričakala nas je majhna prikupna tramvajska postaja, zgrajena v slogu art nouveau, ki kaže na vlogo, ki jo je imel tramvaj pri vzpostavljanju tega obmorskega letovišča.

De Haan je drugačen od preostalih krajev na belgijski obali. Tu ni visoke, strnjene gradnje, ki je tako značilna za belgijski obmorski pas in ki se je razširila po drugi svetovni vojni. De Haanu se je namreč takšnim urbanističnim posegom uspelo izogniti.

Zgrajen je v sozvočju z okoliško pokrajino in naravo, upoštevajoč stroge arhitekturne predpise. Nastal je kot arhitekturni projekt, ki naj bi na mirnem podeželju omogočal prijetno bivanje ob morju. Po naročilu belgijske države ga je ustvaril nemški arhitekt in urbanist Josef Stübben v začetku dvajsetega stoletja.

Arhitekt je želel ohraniti kar največ narave, zato je uvedel stroga pravila gradnje, med drugim je omejil višino zgradb na enajst metrov oziroma tri nadstropja, določil je, da je lahko pozidana samo tretjina gradbenega zemljišča, predvidel pa je tudi zasaditev gozdov za zaščito pred vetrom. Zdaj se zdi, da se je v kraju čas ustavil. Med sprehodom se arhitekturni dragulji kar vrstijo.

Ribiška koča, kjer je nekoč živel Pé Majutte z ženo in dvanajstimi otroki, je danes stisnjena med sodobne stavbe.

Ostende je osrednje mesto na belgijski obali in obiskovalcu takoj postane jasno, da ima svoj značaj. Nedeljski obisk Ostendeja je že stara tradicija, saj so v preteklosti prav v nedeljo na obalo počitniški vlaki vozili tudi manj premožne množice, da so lahko uživale na morju.

Grand Hotel Belle Vue s tremi stolpi in majhnimi belimi balkoni še vedno sprejema goste. Nekoč je sem zahajal tudi znanstvenik Albert Einstein, ki je med svojim polletnim bivanjem v kraju rad posedal na hotelski terasi. Leta 1933 se je umaknil iz Nemčije in pred selitvijo v Združene države Amerike tu v pomladnih in poletnih mesecih z družino preživel umirjeno obdobje v Villi Savoyarde. Obiskovali so ga politiki, znanstveniki ter umetniki in njegova navzočnost je življenje v tem majhnem in mirnem obmorskem kraju precej zaznamovala.

Prestíž in umetnost

Sloves prestiža, ki ga je nekoč imela belgijska obala, se je najbolj ohranil v kraju Knokke-Heist na meji z Nizozemsko. Ta še zdaj privlači zahtevnejše goste, saj velja za enega najbolj mondenih obmorskih krajev na severu Evrope. Tu stojijo nostalgični hoteli, moderni bari in odlične restavracije, nakupovalne ulice so vedno polne. V kraju imajo svoje počitniške rezidence številni premožnejši Belgijci, in nič čudnega ni, da so prav tu nepremičnine ene izmed najdražjih v Belgiji. Zdelo se mi je, da ulice Lippenslan ne bo nikoli konec. Modne trgovine so se vrstile druga za drugo, med njimi so se skrivale prodajalne čokoladnih pralinejev znanih belgijskih imen ter drugih gastronomskih specialitet. Bolj ko smo se približevali plaži, dražji so bili avtomobili, parkirani ob cesti, in sprehajalci lepše oblečeni. Le streljaj stran od dolge peščene plaže, kjer se tudi pozno popoldne

V naravnem parku Zwin s slanim močvirjem in blatnimi ravninami rastejo redke rastline in najdejo zavetje številne ptice, med drugim tudi štoklje in školjkarice.

Sloves prestiža, ki ga je nekoč imela belgijska obala, se je najbolj ohranil v kraju Knokke-Heist na meji z Nizozemsko. Ta še zdaj privlači zahtevnejše goste, saj velja za enega najbolj mondenih obmorskih krajev na severu Evrope.

veter in morje nista umirila, je namreč najprestižnejši predel Le Zoute z luksuznimi butikami. Tu se nahajajo tudi številne galerije, skupaj jih je v mestu več kot šestdeset. Knokke-Heist je znan tudi kot središče, ki že od nekdaj privlači umetnike.

Na belgijsko obalo so skozi zgodovino pisatelji in umetniki zelo radi zahajali, saj jim je bila pogosto navdih za njihova umetniška dela. V Knokke-Heistu so bili prvi gosti prav umetniki, ki so se zbirali okoli Alfreda Verweeja, slikarja, ki je v Belgiji prvi začel upodabljati živali. Prav tako se je navduševal nad slikanjem pokrajine. Okolica Knokke-Heista ga je navdušila, zato je tu ustanovil slikarsko kolonijo.

Zavetje v slanem močvirju in blatnih ravninah

Narava je tu namreč bogata in nedaleč stran je mogoče obiskati naravni park Zwin s slanim močvirjem in blatnimi ravninami, kjer rastejo redke rastline in kjer najdemo zavetje številne ptice, med drugim tudi štorke in školjkarice.

Močvirje je ostanek reke, ki je nekoč z morjem povezovala Brugge, umaknjen v notranjost. To očarljivo mesto s tlakovanimi ulicami, srednjeveškimi stavbami in kanali, ki so speljani med njimi, je bilo v srednjem veku živahno mednarodno trgovsko središče s svojim pristaniščem, zato je izsušitev reke takrat zelo prizadela njegovo gospodarstvo.

Umetniki na belgijski obali še vedno ustvarjajo v okviru trienala Beaufort in njihova dela si je mogoče ogledati v številnih obalnih mestih. Festival sodobne umetnosti deluje že od leta 2003, mnoge nastale umetnine pa so odkupile občine in jih postavile na mestne ulice in trge, med sipine ter na plaže. Velikokrat na mesta, kjer jih

De Haan je drugačen od preostalih krajev na belgijski obali. Tu ni visoke, strnjene gradnje, ki je tako značilna za belgijski obmorski pas. Zgrajen je v sozvočju z okoliško pokrajino in naravo, upoštevajoč stroge arhitekturne predpise.

Tramvaj je s svojimi 68 postajami že od nekdaj nepogrešljiv del vsakodnevnega življenja na obali, saj je z njim mogoče priti tako rekoč kamor koli. Deluje od leta 1885, ko je začel voziti med Ostendejem in Nieuwportom.

obiskovalec ne bi pričakoval, zato se zaradi svoje umestitve v prostor vtisnejo v spomin.

V Knokke-Heistu se na ogromnem kameleonu, skulpturi, ki jo je umetnik Jeremy Deller posvetil eni izmed najstarejših živali na svetu, igrajo otroci. Pod Paravangom v Blankenbergeju, pokritim prehodom z značilnimi orientalskimi elementi, kjer v zavetju radi posedajo domačini in od koder je prekrasen pogled na пристanišče z manjšimi čolni, pa stoji hudomušen harlekin umetnika Folkerta de Jonga, lik, ki mu zaradi njegovega humora nihče ne zameri, če je kritičen in ciničen.

Skulpture, ki izstopajo iz urbanega okolja

V Ostendeju na ploščadi ob morju presenetijo oranžnordeče skulpture, ki izstopajo iz urbanega okolja. Umetnik Arne Quinze je z njimi hotel razbiti oklepe, ki si jih tako pogosto nadenejo ljudje v mestih, prav tako je z njimi želel doseči nekakšno protiutež vse močnejši uniformnosti v urbanističnem oblikovanju.

To uniformnost je videti tudi na belgijski obali. Ponekod se namreč zdi, da se dolgi nizi stanovanjskih blokov, ki se v krajih dvigajo nad nerazčlenjenimi peščenimi plažami, ne bodo nikoli končali. Visoke stavbe tam zakrivajo mnoge zgodovinske znamenitosti in pogled na mogočno Severno morje. Vonj spenjenih valov in svežino, ki jo iz daljav prinaša močan veter, je mogoče začutiti šele na promenadah, ki so urejene neposredno ob plažah.

Prav v teh visokih zgradbah imajo številni Belgijci svoja počitniška domovanja. Ti so na belgijsko obalo zelo navezani in sem radi zahajajo. Še zlasti ob sončnih koncih tedna ter v toplejših mesecih, ko plaže in obalna mesta zaživijo.

Ob morju se namreč lahko sprostijo ter popestrijo vsakdan, ki je nabit z obveznostmi, družijo se s prijatelji ter kakovostno preživljajo čas z družino. Obalni tramvaj vstopa v njihovo življenje in jih povezuje. Z njim je namreč belgijska obala postala celota, v kateri vsakdo najde kaj zase.

V Ostendeju na ploščadi ob morju presenetijo izstopajoče oranžnordeče skulpture. Arne Quinze je z njimi hotel razbiti oklepe, ki si jih pogosto nadenejo ljudje v mestih, pa tudi doseči nekakšno protiutež vse močnejši uniformnosti v urbanističnem oblikovanju.

